

Az Bilinen Bir Öğretmen Derneği İlk-Der

Türkiye öğretmen örgütlenmesi tarihine bakıldığında yer yer “Kademe Örgütçülüğü” yapıldığı görülmektedir. Bunun ilk örneğini 27 Ekim 1919’da kurulan Mekatib-i İbtidaiyye Muallimleri Cemiyeti’nde görmekteyiz.

O yıllarda bir öğretmen örgütü olarak Muallimler Cemiyeti vardı. Böyle olmasına rağmen ilkokul öğretmenleri niçin ayrı bir dernek kurmaya kalkışmışlardır?

Bu sorunun cevabını şöyle verebiliriz:

Birincisi; İlkokul öğretmenleri sayıca fazla olmalarına rağmen Muallimler Cemiyeti’nin yönetiminde yer alamıyorlardı. Cemiyetin yönetim kademesi ortaokul ve lise öğretmenlerinin elindeydi.

İkincisi; 1920’de ilkokul öğretmenleri maaş yetersizliği ve maaşlarının zamanında ödenmemesi nedeniyle greve gitmişlerdi. Muallimler Cemiyeti bu grevi desteklemediği gibi gazetelere “greve ilişkimiz yoktur” şeklinde ilan vermişlerdi.

Üçüncüsü; İlkokul öğretmenleri kendi sorunlarının farklı olduğunu ve Muallimler Cemiyeti’nin kendilerini savunmadığını düşünmüşlerdi.

1949’da Ege Bölgesi Köy Öğretmenleri (ki ilkokul öğretmenleri) kurulmuş, bölgesel kurulan bu dernekler önce federasyon oluşturmuşlar ve nihayet TÖDMF’yi oluşturmuşlardır. TÖDMF, TÖS’ün kuruluşuna ön ayak olmuştur.

8.6.1965’de memurlara sendika kurma hakkı verildi. Bu hakka dayanılarak TÖS (Türkiye Öğretmenler Sendikası) kurulmuştur. TÖS tüm kademelerdeki öğretmenleri kapsadığı halde ilkokul öğretmenleri (veya Mesleki Teknik Öğretmenler) İLK-SEN adıyla ayrı sendika kurmuşlardır.

İlkokul öğretmenleri bu yıllarda sayısal bakımdan ezici bir çoğunluğu oluşturmaktadır. Örneğin yaklaşık 170 bin öğretmenin 100 binden fazlası ilkokul öğretmenidir.

Yine ilkokul öğretmenleri kendi sorunlarının farklı

olduğunu ve sayısal çoğunluğunu öne sürerek İLK-SEN’de örgütlenmişlerdir.

Memurların sendika kurması hakkı yok sayılınca TÖS, dernek olarak demokratik eğitim ve demokratik öğretmen mücadelesini devam ettirerek TÖB (TÖB-DER)’ün kurulmasına destek verirken İLK-SEN’den gelen bazı ilkokul öğretmenleri de TÖB-DER’e katılmayarak İLK-DER (İlkokul Öğretmenleri Derneği)’ni kurmuşlardır.

Şimdi bu derneği tanıyalım:

Derneğe ait derli toplu bilgi verebilecek bir yayın veya bir yazılı çalışma elimizde yok. Ancak elimizde derneğe ait ilki muhtemelen 1973’de, ikincisi de 1974 yılında çıkan “İLK-DER Haber Bülteni” bulunmaktadır. Bu bültenler dönemin teknik özellikleri gereği teksir makinasıyla çoğaltılmıştır. Yazıları ise aradan geçen zamanla ilgili olsa gerek okunamaz duruma gelmişlerdir. Orijinalleri Ankara Milli Kütüphanede olan bu bültenlerdeki bilgilerden yola çıkacağız.

Bültenin birinci sayısının “Öndeyiş” başlıklı bölümünde derneğin kuruluş amacı anlatılmaktadır.

“İLK-DER Niçin Kuruldu?

İlkokul Öğretmeni Arkadaş!

İlkokul öğretmenlerinin ekonomik, sosyal, özlük hak ve çıkarlarını korumak ve yeni haklar elde edebilmek için örgütlenip seslerini duyurmaları gerekir.

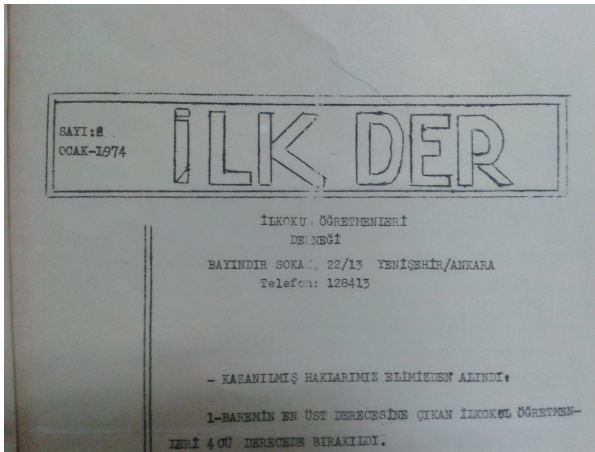
Anayasada yapılan değişikliklerle faaliyeti durduru-

lan İLK-SEN'in yerine 1630 sayılı dernekler yasası yürürlüğe girince, bizler İLK-SEN'ci kardeşleriniz olarak **22 Aralık 1972**'de İLK-DER'i kurduk.

İlkokul öğretmeninin sorunlarının diğer eğitim ve öğretim kademelerinde çalışan meslektaşlarından farklılık gösterdiği düşünülürse karma bir örgütte bütünleşmenin ve sorunlarımıza ağırlık vermenin olanaksızlığı ortaya çıkar.

İlkokul öğretmeni arkadaş, bizler köyde, kasabada, şehirde olanaksızlıklar ve en güç koşullar içerisinde yaşama savaşı verirken, Milli Eğitim Bakanlığından başlayarak diğer kademedeki yöneticilerle çeşitli çelişkiler içinde bulunuyoruz. Terfi süremiz doluyor, geçiyor terfimizi sudan sebepler gösterek vermiyorlar. Normal tayinimizi yaptırmak için dayı, torpil aramak gereğini duyuruyorlar.

Bu nedenle Milli Eğitim Müdürlüklerinde, Bakanlıkta ya baştan savuluyoruz, ya da kovuluyoruz. Yüzümüze kapılar kapatılıyor. Haksızlıklar karşısında kişisel tepkilerimiz sonuçsuz kalıyor. Bazen de aleyhimizde sonuçlanıyor. Olanaksızlıklarımız her yerde bizi çelmeliyor.

Çalıştığımız, köy, kasaba ve şehirlerde öğrencilerimize özü, gerçeği götürmeye, ileriye yöneltmeye çalışıyoruz. Atatürk'ün gösterdiği yolu, çizgiyi belirtiyoruz. Ancak gerici mihrakların saldırısına uğruyor, dövülüyor, sürülüyor, sürünüyor.

Hiçbir sosyal hizmet götürülmemiş, yurdun en ücra köşelerine bizler, ilerici, devrimci, Atatürk'ün koyduğu ilkeleri yerleştirmeye, yarının aydınlık Türki-

ye'sine katkıda bulunmaya koşuyoruz. Ne var ki, insanca yaşama olanaklarından yoksun yaşamımıza devam ediyoruz.

Kısacası ilkokul öğretmenin yukarıda belirtmeye çalıştığımız sorunlarına kendiliğinden bir çözüm beklenemez. Bizler bütünleşip sorunların üstüne gitmeliyiz ki, yarına güvenle bakabilelim. İşte bu bütünleşmeyi ilkokul öğretmenlerinin gerçek mesleki temsil örgütü olan İLK-DER'de oluşturalım.

İLK-DER'liler Bültenlerinde "Eski İLK-SEN'liler, bu günkü İLK-DER'liler olarak sapmalara asla izin vermeyeceğiz. Don Kişot'luğa, her türlü maceracılığa karşı mücadelemiz yine devam edecektir.

Piramidin tabanını teşkil eden ilkokul öğretmenlerinin sorunlarını ön plana alarak emekten yana, alın terinden yana olacağız. Demokrasinin vaz geçilmez bir hak olduğunu asla unutmayacağız. Sayıları 170 bini bulan ilkokul öğretmenlerini bir çatı altında toplayarak demokratik ve insanca bir yaşama kavuşturmak için mücadele edeceğiz.

(...) İLK-DER Kademe esasına göre kurulmuş ilkokul öğretmenlerinin temsil örgütüdür."

Tümü erkeklerden oluşan 5 kişilik İLK-DER'in Merkez Yönetim Kurulu şu isimlerden oluşmaktadır:

Mahmut Koruyucu (Genel Başkan), **A. Aziz Demirci** (Genel Başkan Yardımcısı), **İlhan Deniz** (Genel Sekreter), **Korkmaz Bahadır** (Genel Sekreter Yardımcısı), **Dursun Güzel** (Genel Sayman).

Derneğin ne gibi çalışmalar yaptığı, şube sayısı, kaç tane üyesinin olduğu gibi bilgiler ne yazık ki elimizde mevcut değil.

Bültenden öğrendiğimize göre İLK-DER Genel başkanı Mahmut Koruyucu TBMM Başkanlığına ilkokul öğretmenlerinin ekonomik, sosyal ve özlük sorunlarının çözülmesini isteyen bir mektup göndermiş, bu mektup 14 Şubat 1973'de TBMM Dilekçe Komisyonu'na intikal etmiştir.

Ocak 1974'de çıkarılan Bültenin 2.sayısında "**Kazanılmış Haklarımız Elimizden Alındı**" başlıklı yazıda şu görüşler dile getirilmektedir:

- 1- Baremin en üst derecesine çıkan ilkokul öğretmenleri 4.derecede bırakıldı.

- 2- Üç yılda bir terfi hakkımız alındı, 4 yılda bir terfi etme durumuna sokulduk.
- 3- Eğitim ödeneğimiz kaldırıldı, yan ödeme verilmedi.
- 4- İl Disiplin Kurulları yine bizi insafsızca kıyıyor.
- 5- Sosyal güvenliğimiz sağlanmadı, MEYAK kurulmadı.

Tüm ekonomik, sosyal ve mesleki sorunlarımızın çözümü için kavgamız sürecektir.

Yine Bültenin aynı sayısında “**Sormadan Edemiyoruz**” başlığı altında şu sorular sorulmaktadır:

- 1- İlkokul öğretmenin ulkemizdeki garantisi nedir?
- 2- Okuma-yazma seferberliğinin güç koşullar içinde neferliğini kimler yapmaktadır?
- 3- Köylerde okur-yazar olmayan muhtarın emrinde hangi memur çalıştırılmaktadır?
- 4- İş yerinin temizliğine varıncaya dek çalışma zorunda kalan kimlerdir?
- 5- 30 Kasım 1970’den sonra kazanılmış hakları verilmeyen hangi memur kesimidir?
- 6- İdari görevlerde çalıştırılıp karşılığı verilmeyenler kimlerdir?
- 7- Hastanesi, doktoru olmayan, elinde sevk kâğıdıyla kapı kapı dolaştırılanlar kimlerdir?
- 8- Yersiz, mesnetsiz iddialarla sürülen ve kıyıma uğratılanlar kimlerdir?

Genel Merkezi Ankara’da olan bu dernek ilkokul öğretmenlerini örgütlemeye yetersiz kalmış, ilkokul öğretmenlerinin büyük çoğunluğu TÖB-DER’de örgütlenmiştir.

Dernek **9 Mart 1975**’de Olağanüstü Genel Kurulunu yapmış, aldığı bir kararla kendisini feshederek TÖB-DER’e katılmıştır.

“İLK-DER TÖB-DER’e Katıldı” başlıklı bildirisi.¹

“**Kamuoyuna**”

Kısa adı İLK-DER olan İlkokul Öğretmenleri Derneği Olağanüstü Genel Kurulu 9 Mart

1975 tarihinde toplanmıştır. Olağanüstü Genel Kurulda öğretmenlerin örgüt ve eylem birliğini sağlamak için derneğimizin kapatılmasına oy birliği ile karar verilmiştir.

Egemen, faşist ve çıkarıcı çevrelerin her düzeyde beraberlik kurduğu bu ortamda, devrimci, Atatürkçü öğretmenlerin bir örgüt çatısı altında birlik, beraberlik ve eylem birliği içinde olmaları kaçınılmaz bir zorunluluktur.

Bu nedenle tüm öğretmenleri, özellikle tüm ilkokul öğretmenlerini TÖB-DER’de örgütlenmeye ve birleşmeye çağırıyoruz. Örgütlü mücadele çağdaş mücadeledir. Türkiye öğretmenleri olarak emekçi halkımıza örgütlenmenin en doğrusunu göstermek görevimizdir.

Bozuk düzene son vermek için,

Emekçi halkımızı insanca yaşama düzeyine çıkarmak için,

Öğretmenlerin özlük ve mesleki sorunlarını çözmek için,

Grevli toplu sözleşmeli özgür sendika kurma hakkını almak için,

Tüm öğretmenleri sendikal dönemden beri görüş ve eylem birliği içinde olduğumuz TÖB-DER’in Atatürkçü, devrimci birliğinde örgütlenmeye çağırıyoruz.

Yaşasın devrimci öğretmenlerin demokratik mücadelesi.

Yaşasın emeğin en yüce değer olduğu düzen.

İLK-DER’li Öğretmenler Adına

Kenan Keleş: İlk-Sen Eski Gen. Başkanı

İsmail Başbuğ: İlk-Sen Eski Gen. Başkanı

Kazım Akyüz: İlk-Sen Eski Gen. Saymanı

Musa Alp: İlk-Sen Eski Gen. Sekreteri

İlhan Deniz: İlk-Sen Eski Gen. Başkanı

İsmail Karabeyoğlu: İlk-Sen Eski Gen. Başk. Yard.

Celal Başer: İlk-Sen Eski MYK Üyesi

M. Yalçın Özalp: İlk-Sen Eski MYK Üyesi

Nuran Kepenek: İlk-Sen Eski Yön. Kur. Üyesi

¹ İsmail AYDIN; TÖB-DER TARİHİ, s.234. Eğitim Sen Yayınları, Ankara 2016